

TÜRK SOSYAL POLİTİKASININ GELİŞİMİ

Osmanlı İmparatorluğunda İşçi Hareketleri

İşçi Hareketlerinin Kurumsallaşması

- İşçi hareketinin arkasında kurumsal olarak SENDİKALAR vardır
- Ancak kurumsal desteğin olmadığı işçi hareketleri de mevcuttur.
 - Bu durumda formel olarak bir örgüt olmasa dahi «Doğal Örgüt Yapısı» vardır.
 - **Doğal Örgüt Yapısı:** Sistem içinde biçimsel olarak tanımlanmamış, planlanmamış ama bireylerin eylem ve etkileşimleri ile ortaya çıkar örgüttür.
 - Bu hareketin içinde Doğal Liderler vardır ve en temel örneği: **Vahşi Grevdir**
 - Vahşi Grev (Düzensiz Grev): Sendika tarafından izin verilmeyen grev.
 - Vahşi Grev kendiliğinden ve örgütsüz değildir, doğal örgüt yapısı içinde ortaya çıkar.
- Günümüz çalışma ilişkileri anlamında bir grevin başarılı olabilmesi formel bir örgüt içinde yapılmasına bağlıdır çünkü bu tip mücadelelerin başarılı olabilmesi için maddi bir güç gerekmektedir.
- Tarihsel süreç içinde formel yapıların olmadığı yerlerde de işçi hareketleri olmuştur. Osmanlıdaki hareketler de bu çerçevede incelenebilir. Çünkü çeşitli tarihlerde konulan yasalar ile sendikal örgütlenme engellenmiş ya da sınırlandırılmıştır.

TÜRK SOSYAL POLİTİKASININ GELİŞİMİ

Osmanlı İmparatorluğunda İşçi Hareketleri

1908 Öncesi Dönemde İşçi Hareketleri

- Osmanlı Devletinde ilk içi hareketleri 1870'lerde başlamıştır.
- Bu hareketler başlamadan önce 1845 tarihli Polis Nizamı ile çalışma ilişkilerine yönelik dolaylı düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler işçi hareketlerini engel oluşturmuştur.

Polis Nizamnamesi 1845

Polis Nizamı Osmanlı Devletinde toplu çalışma ilişkilerine yönelik düzenleme yapılan ilk hukuksal belgedir.

PN'nin 12. maddesinde polise şu yetki verilmiştir;

«İşini bırakarak, greve gitmeyi amaçlayan işçilerin dernek ve toplulukları ile buna benzer kamu düzenini bozucu fitne, fesat derneklerini ortadan kaldırmak ve yok etmek böylelikle ihtilalin önünü almak için devamlı suretle uğraşmak ve çaba harcamak»

Bu konu tartışmalı bir konu olmakla birlikte bunun iki temel nedeni olduğu ifade edilmektedir.

1-Polis Nizamında böyle bir maddenin olmasını gerektiren İÇSEL NEDENLER

(Çeşitli iş bırakma ya da grev eylemlerinin yapılmış olma olasılığı, Avrupadaki işçi hareketlerinin Osmanlı'ya sirayet eme kaygısı, yabancı sermayeye güvence verme isteği...)

TÜRK SOSYAL POLİTİKASININ GELİŞİMİ

Osmanlı İmparatorluğunda İşçi Hareketleri

Polis Nizamnamesi 1845

İçsel nedenlere ilişkin açıklamalar somut bir veriye dayanmaktan ziyade **akıl yürütme yoluyla** ulaşılmış kanaatlerdir.

2-Polis Nizamnamesine ilişkin ikinci neden ise; Osmanlı'da böyle bir düzenlemeyi gerektirecek nitelikte bir işçi hareketinin olmadığı (bazı hareketler olsa dahi), bu düzenlemenin bir Fransız Yasasından aktarıldığı ve çeviri yoluyla ortaya böyle bir düzenlemenin çıkmasıdır.

Osmanlı Devletindeki **İLK GREV**: 1872 yılında **Beyoğlu Telgraf İşçileri** tarafından yapılan grevdir. 1872-1908 yılları arasında ise 23 grev yapılıyor.

Bu grevlerin özellikleri

a)Grevlerin formel örgüt yapısı dışında gerçekleşmiş olmaları

b)Grevlerin Ekonomik Nitelikli Olması

c)İşçilerin Grev Öncesi Sorunlarını Çözmek İçin Girişimde Bulunmuş Olmaları

TÜRK SOSYAL POLİTİKASININ GELİŞİMİ

Osmanlı İmparatorluğunda İşçi Hareketleri

1908 (II. Meşrutiyet)Yılında Gerçekleşen Grevlerin Özellikleri

- 1- 1908 Sonrası on binlerce işçi greve gitmiştir
- 2- Ücret en temel grev nedenidir, o güne kadar biriken sorunlar çözülememiştir
- 3- Geçmiş dönemlerde hak kazanıldığı halde ödenmeye ücretler
- 4- Satın alma gücünün düşmesi nedeniyle ücret artış talepleri
- 5- Grevlerin nedeni ağırlıklı olarak ekonomiktir
- 6- 1908 öncesi ile kıyaslandığında daha organize grevler olsa da ağırlıklı olarak formel sendikal yapı dışında gerçekleşmiş grevlerdir